

Årsmelding 2021 - 2022

Mobbeombodet i Vestland

Framsideoillustrasjon: «Alt er betre med vener» . Takk til Eirinn, 8½ år.

Forord

Årsmeldinga til Mobbeombodet i Vestland omhandlar ombodet si verksemd barnehage- og skuleåret 2021–2022, og bygger på førespurnadane vi har fått i perioden. I tillegg nyttar vi ombodets erfaringar og observasjonar frå enkeltsaker og systemarbeid. Samtaler med barn, unge, foreldre og tilsette er viktige informasjonskjelder.

Vi ser og vi veit at det blir gjort uendeleg mykje godt arbeid kvar einaste dag i alle skular og i alle barnehagar. Vi ser tilsette som strekk seg langt og har vilje, evne og varme til å sjå kvart einaste barn. Årsmeldinga vår er i så måte ikkje ein tilstandsrapport om alt som går føre seg i barnehagar og skular i Vestland. Men, meldinga rommar nyansar og perspektiv som supplerer eksisterande datagrunnlag kommunane og andre barnehage- og skuleeigarar har. Våre erfaringar er først og fremst viktige for å tydeleggjere svakheiter og forbettingspotensial i det vidare arbeidet.

Mobbeombodet rapporterer til fylkestinget. Vi ser òg at ein del kommunar handsamar årsmeldinga vår politisk. Det meiner vi er klokt. Lokalpolitikarane ønskjer å gjere ein forskjell for barn og unge i eigen kommune.

Arbeidet med å sikre barn trygge og gode miljø har fleire nivå som vi må evne å sjå: frå individ og mikronivå, til system-, samfunns- og makronivå. Som vaksne har vi ulike rollar, noko det er viktig at vi er medvitne om, sidan rolla vi trer inn i gir ulik posisjon til å påverke. Som forelder, tilsett, barnehage- og skuleeigar, tilsynsmynde og politikar har vi særlege ansvar, eigne plikter og ulike handlingsrom. Det er opp til den enkelte å vurdere korleis ein best nyttar handlingsrommet.

I kontakten med barn og foreldre høyrer vi om barn som ikkje har det trygt og godt på skulen eller i barnehagen. Vi får innsyn i opplevingar av å ikkje høyre til, å ikkje vere ein del av laget. Vi ser òg korleis det eine påverkar det andre og at problema ofte er komplekse. I mange av sakene mobbeombodet blir gjort kjent med, vil ikkje eit barn eller ein elev få det betre før heile gruppa og fellesskapet får det betre saman. Det handlar om komplekse sosiale prosessar og negative gruppedynamikkar. Det handlar om systemsvikt - og det handlar om å prøve å løyse dette med for enkle middel. Gode intensjonar utan god nok kunnskap er ikkje tilstrekkeleg.

Vi takkar alle som har tatt kontakt med oss og dei vi har samarbeidd med dette året. Vi har lært av kvarandre, og vi utviklar oss stadig. Vi tar med oss vidare alle tilbakemeldingane vi har fått. Vi er særlege takksame for å ha samarbeidspartar som har utfordra oss på eige arbeid. Det har bidrege til at vi utviklar rolla vår og kvaliteten på tenesta vi leverer.

Vi ber særleg om at ansvarlege politikarar, administrasjon og tilsette i skule og barnehage løftar og bruker årsmeldinga. Les den, lytt til erfaringane frå barn, unge, foreldre og tilsette, og kontakt oss gjerne om du vil høyre meir!

Helsing

Mari-Kristine Morberg og Aina Drage
Vestland, 08.07.2022

Innhald

Forord	3
Oppmodingar	5
Mobbeombodet i Vestland	6
Mobbeombodet sitt arbeid i 2021 – 2022: Førespurnadar	9
Kva handlar førespurnadane om?.....	10
Mobbeombodet ser at	13
...barn som står i sårbare situasjonar.....	13
...at tiltak manglar eller er utilstrekkelege	15
...auke i motstand mot skule og ufrivillig skulefråvær	16
...manglande kjennskap til barnehagelova og kommunen som barnehagemynde.....	18
Mobbeombodet sitt arbeid i 2021–22: Utoverretta og anna arbeid	21
Vegen vidare	22
Kjelder	24

Oppmodingar

Kunnskap og kompetanse

Barnehage- og skuleleiing og -eigar må

- ha kunnskap om korleis sårbarheit kan vere ein risikofaktor. Dei må òg kunne gjere risikovurdering; kven er dei særleg sårbare barna i år, kva kan vi gjere for å fjerne risiko og auke beskyttelse i miljøet.
- ta større ansvar for at tilsette på alle nivå har kapasitet til å forstå og utføre heile aktivitetsplikta (etter opplæringslova kapittel 9 A, og etter barnehagelova kapittel 8). Det inneber mellom anna auka kunnskap, tilstrekkelege ressursar og lett tilgjengelege støttefunksjonar. Særleg trengst meir kunnskap når det gjeld undersøking og tiltak.

System

Barnehage- og skuleleiing og -eigar må

- saman med tilsette, jamleg vurdere eigen kultur. Det inneber å sjå på både majoritetssamfunnet og skulen/barnehagen sine egne normer og haldningar.
- ha rutinar for gjennomføring av kartlegging og risikovurdering
- alltid først undersøke om motstand mot eller fråvær frå barnehagen/skulen heng saman med det psykososiale miljøet
- aktivt inviterer foreldre til å melde frå om motstand eller fråvær kan setjast i samanheng med barnehage- eller skulemiljø

Barnehage- og skuleeigar må

- ha system for registrering av fråvær og om det heng saman med barnehage/skulemiljø
- sørge for at det finst spisskompetanse i kommunen/organisasjonen som kan rettleie på alle nivå i ei sak

Informasjon

Barnehageleiing og -eigar må

- informere barn og føresette på ei måte som sikrar at dei får nødvendig informasjon om barna sine rettar i barnehagen
- informere slik at foreldre veit *heilt konkret* kvar dei skal melde saka vidare til barnehageeigar om dei meiner barnehagen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta

Barnehagemynda må

- informere om kor og korleis foreldre kan melde inn sak. Informasjonen må vere lett å finne, lett å forstå og lett å bruke.
- informere foreldre om kva dei kan forvente og korleis prosessen går føre seg når ein har meldt inn sak

Mobbeombodet i Vestland

Administrativt

Mobbeombodet er eit lågterskeltilbod for barn og unge i barnehagar og grunnskular i Vestland. Mobbeombodet er uavhengig av politiske og administrative myndigheiter. Saman med elev- og lærlingombodet er vi plasserte i fylkesdirektøren sin stab, i avdeling for organisasjon og økonomi. Ombodet har kontorstad ved fylkeshusa i Bergen og på Leikanger.

Mobbeombodet i Vestland har vore ei fast ordning sidan 1.1.2020. Mari-Kristine Morberg og Aina Drage er mobbeombod i 100 prosent stillingar. Det eine ombodet har hatt 30 prosent studiepermisjon i perioden.

Mandat

Mandatet vart vedteke av fylkestinget 10.6.2020 og bygger på det nasjonale mandatet frå Utdanningsdirektoratet¹:

«Mobbeombodet skal bidra til at barn og unge i Vestland fylke får ivaretatt rettane sine til eit godt barnehage- og skulemiljø. Ombodet er eit lågterskeltilbod for barn i barnehage, elevar i grunnskulen og deira føresette. Omboda skal utføre arbeidet sitt på eit fritt og sjølvstendig grunnlag. Mobbeombodet skal også, i samarbeid med elev- og lærlingombodet i Vestland, bidra til at elevar og lærlingar får ivaretatt rettane sine til eit godt psykososialt miljø i vidaregåande opplæring.»

Arbeidsområde og oppgåver

Mobbeombodet er eit lågterskeltilbod, så alle kan ta direkte kontakt med oss. Vi har kort responstid og teieplikt. For ei heilskapleg tilnærming til arbeidet, omfattar ombodet sitt arbeidsområde fleire nivå: individnivå, barnehage- og skulenivå, systemnivå og samfunnsnivå.

Mobbeombodet sine oppgåver:

- Vi gir støtte, råd og rettleiing til foreldre, barn og unge
- Vi jobbar førebyggjande med informasjon og opplæring
- Vi bidreg med faglege innspel til barnehage- og skuleleiing, barnehage- og skuleeigar og til kommunal politisk leiing
- Vi støtter elev- og lærlingombodet i arbeid med psykososialt miljø
- Vi bidreg med dokumentasjon og erfaringsdeling gjennom rapportering, og i lokale, regionale og nasjonalt nettverk

---

¹ Du finn mandatet til Mobbeombodet i Vestland her: <https://www.vestlandfylke.no/utdanning-og-karriere/hjelp-i-skulekvardagen/mobbeombodet/kva-er-og-kva-gjer-mobbeombodet/>
Sjå også UDIR for meir om bakgrunn og vidare anbefaling om ordninga: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehage-og-skulemiljo/anbefalinger-for-mobbeombudsordningen/utredning-av-mobbeombudsordningen/4.-beskrivelse-av-mobbeombudsordningen/>

Individnivå – barn og unge

I møte med barn, ungdom og foreldre skal ombudet lytte, anerkjenne, støtte, rettleie og gi råd. Sentrale lovverk som regulerer arbeidet vårt er FNs barnekonvensjon, barnehagelova, med særleg vekt på kapittel 8³, rammeplanen for barnehage og opplæringslova, med særleg vekt på kapittel 9 A.

Barnehagar skal, saman med heimen, støtte barna sitt behov for omsorg. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og bidra til trivsel og glede i lek og læring, og vere ein utfordrande og trygg stad for fellesskap og vennskap (barnehagelova § 1).

Barnehagen skal jobbe for å førebygge- og ikkje godta krenkingar som utestenging, mobbing, vald, diskriminering og trakassering i barnehagen, etter kapittel åtte. Den enkelte tilsette har ei plikt til å gripe inn ved krenkingar (§ 41), og ei generell plikt til å følgje med og melde frå ved mistanke om at eit barn ikkje har det trygt og godt (§ 42). Barnehagen har ei plikt til å undersøke, sette inn tiltak og dokumentere (§ 42).

For elevar i grunnskulen er det opplæringslova, særleg kapittel 9 A, som skal sikre trygge og gode skulemiljø. Skulen skal jobbe for å fremje helse, trivsel og læring (§ 9 A-2), og ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering (§ 9 A-3). Dei tilsette har plikt til å vere med å sikre alle elevar eit trygt og godt psykososialt skulemiljø (§§ 9 A-4 og 9 A-5).

Barnekonvensjonen, gjeld for alle barn og unge under 18 år, og er sentral for mobbeombudet si verksemd. Særleg følgjande artiklar er viktige:

Foto: Bratlie, Espen. NTB, Samfoto.
(<https://ndla.no/article/25994>).

Artikkel 3 – Barnets beste: Handlingar som vedkjem barn som vert sett i verk av styresmakter og organisasjonar, skal først og fremst ta omsyn til kva som gagnar barnet best. Staten skal sørge for at dei institusjonar og tenester som har ansvaret for omsorga eller vernet av barn, har den standard som er fastsett, særskilt med omsyn til tryggleik, helse, talet på tilsette og deira kvalifikasjonar så vel som kompetent tilsyn.

Artikkel 12 – Å seie meininga si: Barnet har rett til å seie meininga si i alt som kjem det ved, og barnet sine meiningar skal det leggjast vekt på.

² <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/analysebrett/?Kommunalitet=&FylkeFilter=Vestland&%C3%85r=2021&KommuneFilter=&BarnehageFilter=>

² <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/analysebrett/?KommuneFilter=&Skole=&Eierform=Alle%20eierformer&FylkeFilter=Vestland&Skole%C3%A5r=2021-22>

³ I lova brukast kapittel VIII, men for auka lesarvenlegheit nyttar vi «kapittel 8» i årsmeldinga.

Barnehage- og skulenivå

Mobbeombodet rettleier og gir råd i enkeltsaker, og går i dialog med barnehagar og grunnskular i saker som er vanskelege å løyse. Det kan vere på grunn av saka sin karakter, på grunn av mangelfull dialog og tillit, og/eller ved behov for meir kompetanse ved den enkelte barnehage eller skule.

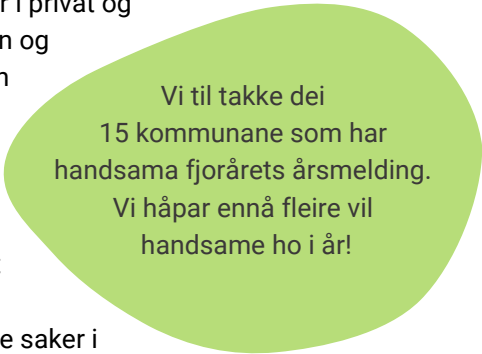
Mobbeombodet er òg ein ressurs for tilsette i barnehagar og skular og kan bidra gjennom:

- samtale med skule og barnehage i enkeltsaker, og for generell rettleiing om barne- og elevrettar
- samtale og rettleiing om korleis barnehagen/skulen kan gå fram for å forbetre systemarbeidet sitt
- kompetanseheving med leiing og tilsette, til dømes i pedagogisk utviklingstid og på fagdagar
- å løfte foreldrerolla og samarbeid i fellesskapet, til dømes på foreldremøte og FAU-møte, m.m.
- møte barnegrupper/elevgrupper/klassar og elevråd på skulen for å lytte til barnestemma, opplyse og gi råd om psykososialt arbeid og medverknad, m.m.

Systemnivå

Mobbeombodet samarbeider med barnehage- og skuleeigarar i privat og offentleg sektor, og med andre aktørar som arbeider med barn og unge i kommunane. Å rette merksemd på systemet rundt barn handlar om å sjå korleis ein best kan førebygge, men òg om å utvikle og rigge seg slik at ein også blir god på handtering – når førebygging ikkje er nok.

Mobbeombodet leverer kvart år årsmeldinga si til fylkestinget i Vestland. Fylkestinget oppmoda i fjor kommunane om å handsame årsmeldinga politisk. Ein gjennomgang av politiske saker i kommunane (januar 2022) syner at 15 (av 43) kommunar har handsama årsmeldinga politisk. I tillegg har årsmeldinga vore oppe i 15 kontrollutval. Mobbeombodet oppmodar alle kommunane i Vestland om å handsame årsmeldinga. Den inneheld viktig informasjon om forbetringspotensial, gjennom historiene til barn og unge i fylket.

Vi til takke dei
15 kommunane som har
handsama fjorårets årsmelding.
Vi håpar ennå fleire vil
handsame ho i år!

Samfunnsnivå

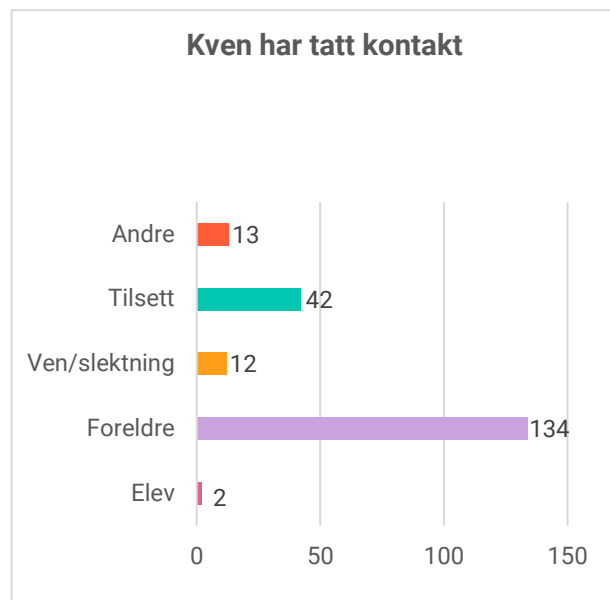
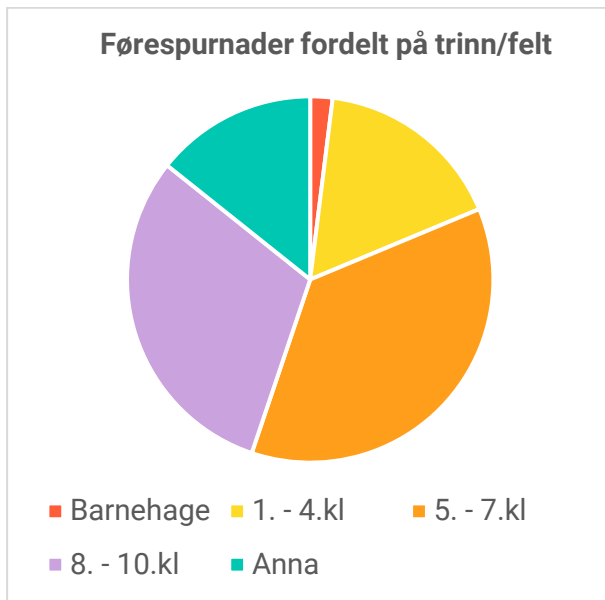
Mobbeombodet skal vere ei stemme i samfunnsdebatten, som talsperson for barn og unge i saker som handlar om retten til eit trygt og godt barnehage- og skulemiljø. Dette inneber å vere kritisk til, og varsle om, når ansvarlege for barn og unges læringsmiljø ikkje tek i vare oppdraget sitt. Gjennom nettverk med andre mobbeombod og elev- og lærlingombod, kjem vi i posisjon til å samle stemmer, erfaring og snakke høgt om svikt i system og forbetringspotensialet vi ser.

Mobbeombodet sitt arbeid i 2021 – 2022: Førespurnadar

Periode	Førespurnadar
2019/2020	180
2020/2021	201
2021/2022	203

Gjennom året har vi mottatt 203 førespurnader som gjeld barnehage- og skulemiljø i Vestland. Dette ligg relativt likt med fjoråret. Tabellane under syner korleis førespurnadane fordeler seg på felt/trinn og kven som har tatt kontakt med oss.

Dei fleste, totalt 170 førespurnadar, kjem frå grunnskulefeltet, hovudsakleg mellomtrinnet. Det er ei auke i førespurnadane som gjeld ungdomsskulen. Berre fire førespurnadar gjeld barn i barnehage.

I tillegg har vi mottatt 29 førespurnadar som gjeld situasjonar utanfor barnehage og skule. I denne kategorien ligg det mellom anna spørsmål knytt til vidaregåande opplæring, fortid og fritid.

Det er flest foreldre som har vore i kontakt med oss og svært få barn/elevlar. Tilsette som kontaktar oss er i hovudsak leiarar og tilsette i barnehage/skule, men dei kan òg vere tilsette i støttesystem rundt barnehage og skule, til dømes PPT og helsesjukepleiar.

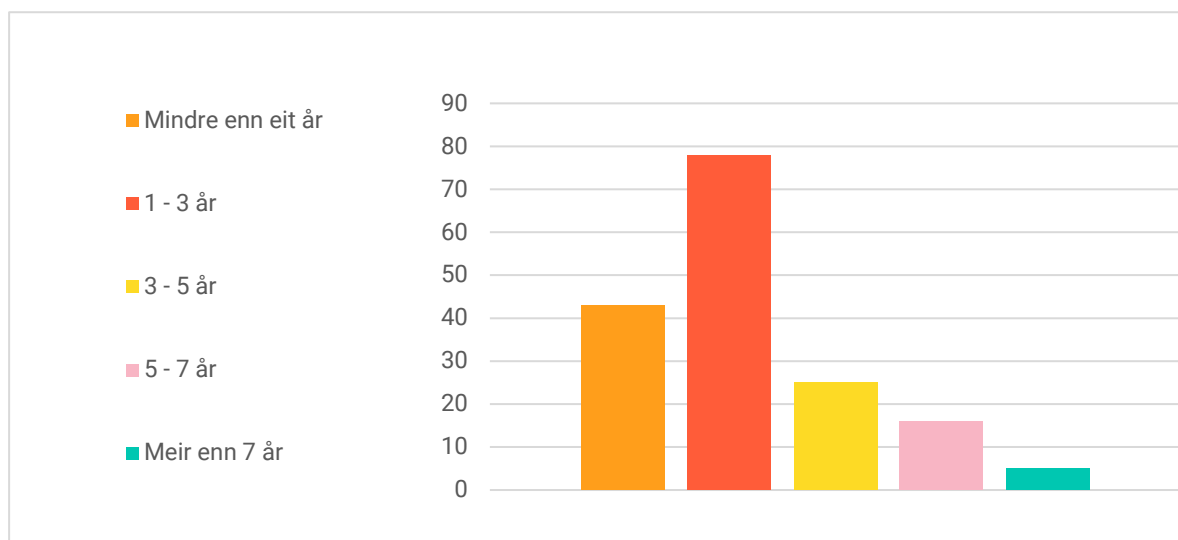
«Andre» som har tatt kontakt inkluderer FAU-representant, politi, representant for idrett/organisasjon og slekt/venner av familie.

Kva handlar førespurnadane om?

For ombodet er det viktig å registrere forteljingane vi får fortalt og kategorisere innhald. Då kan vi lettare sjå kva som vert opplevd vanskeleg og kvar i systemet utfordringane ligg. Diagramma som følgjer gir eit innblikk i kva vi fangar opp og kva førespurnadane handlar om.

Vi ser, som tidlegare år, at fleirtalet av førespurnadane gjeld barn som har vore involvert i vanskelege situasjonar **lenge**, dei fleste i 1-3 år. I 36 av tilfella veit vi ikkje kor lenge barnet har vore i ein vanskeleg situasjon.

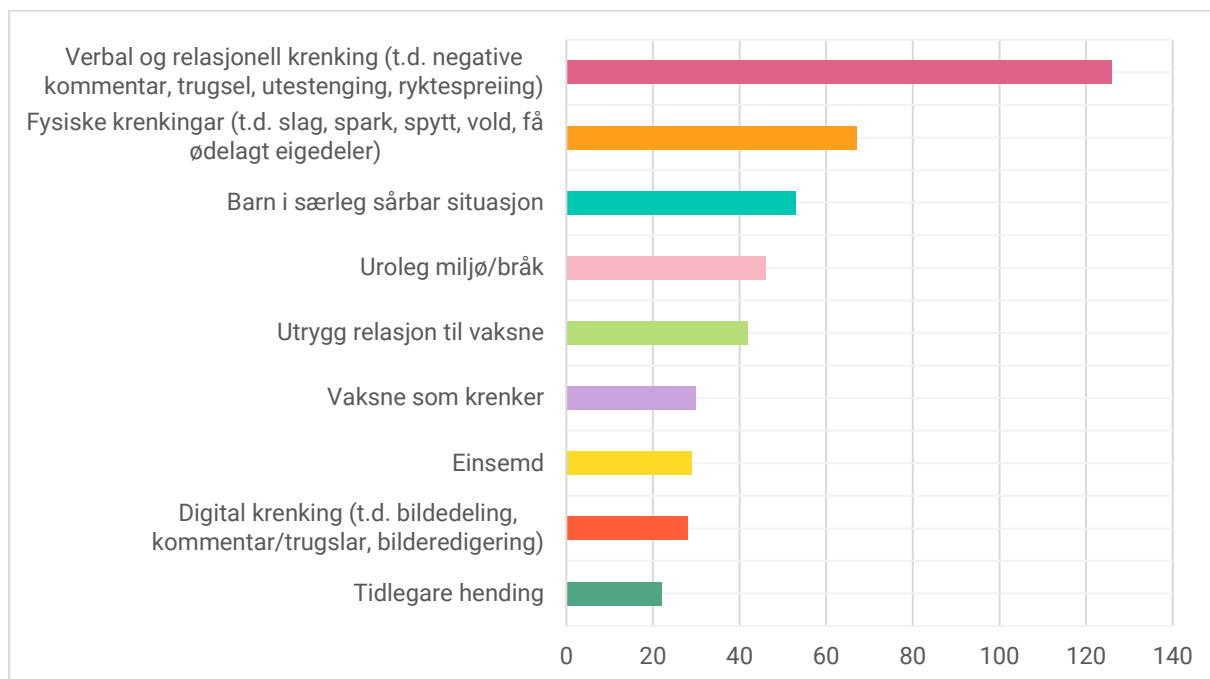
Varigheit for barnet det gjeld

I nær alle tilfelle høyrer vi at barnehagen eller skulen allereie er kjent med problemet, og at heimen er i eit samarbeid med barnehagen eller skulen før dei kontaktar oss. Ein del har òg meldt saka til Statsforvaltaren.

Når barn står i utrygge miljø over tid, utviklar det seg ofte tilleggsutfordringar. Barn som ikkje får hjelp når dei skal, får ofte problem med å sove, kan få konsentrasjonsvanskar, svekka sjølvkjensle, angst og ufrivillig skulefråvær. Vi ser at ein del barn og unge som ikkje får oppfylt retten til eit trygt og godt skulemiljø heller ikkje får oppfylt retten til utdanning. I alvorlege tilfelle er deira moglegheiter til å fullføre opplæring sterkt reduserte.

Når heimen tar kontakt fortel dei om kva barnet/eleven opplever

Når føresette fortel om kva barnet opplever, høyrer vi om samansette faktorar som påverkar kvarandre. Det er mange av dei same problemstillingane som går igjen frå tidlegare år. Til dømes er det framleis mange av førespurnadene som handlar om **vaksne som krenker** og situasjonar der vaksne ikkje blir opplevd som den trygge vaksne dei skal vere. Dette har vi mellom anna løfta i kronikken [Når vaksne gjer det utrygt for barn](#), 14.11.2021, og i tidlegare årsmeldingar.⁴

I tillegg er det verdt å merke seg at i **meir enn ¼ av førespurnadane**, dreier det seg om **barn i særskilt sårbare situasjonar**. Dette er eit viktig deltema som vi tar opp i eit eige avsnitt lenger ut i meldinga.

Vi høyrer om svikt i handtering av saker som gjeld trygt og godt barnehage- og skulemiljø

⁴ <https://www.vestlandfylke.no/globalassets/utdanning-og-karriere/hjelp/mobbeombud/arsmelding-mobbeombod-2020-2021.pdf>, <https://www.vestlandfylke.no/globalassets/utdanning-og-karriere/hjelp/mobbeombud/arsmelding-mobbeombodet-2019--2020.pdf>

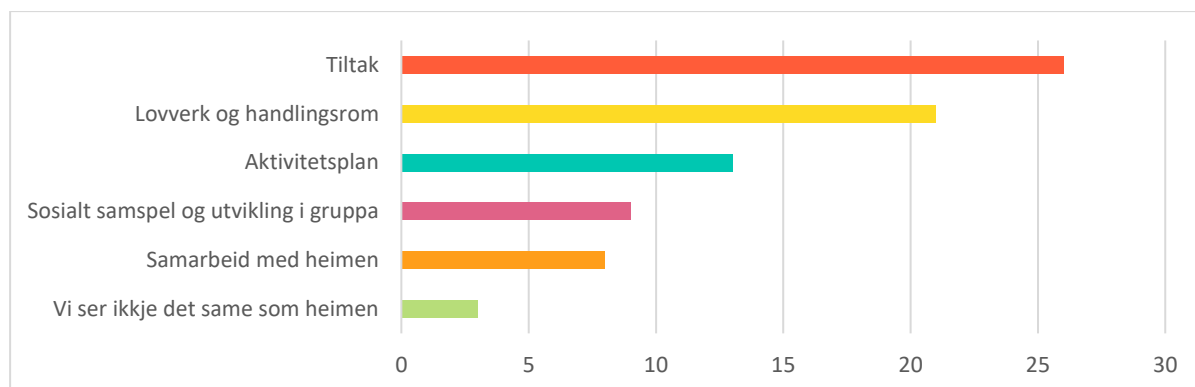
I [årsmeldinga 2020-21](#) vektla vi kva som svikter i handteringa av barnehage- og skulemiljøsaker. Vi presenterte då eit case og viste korleis barn og familie i stor grad vert påverka av skulen si evne til å handtere ei skulemiljøsak. Vi viste korleis tilleggsbelastning oppstår gjennom bagatellisering og ugrei mottaking av uromelding når den blir formidla, gjennom manglande kommunikasjon og manglande aktivitetsplan. Det er i stor grad dei same utfordringane som går igjen i år. Til dømes er det også i år mange som ikkje får skriftleg aktivitetsplan.

Spørsmål om **tiltak** utmerker seg som den faktoren flest føresette og tilsette lurar på. Vi vil difor vektlegge og utdjupe dette som delemne lenger ut i årsmeldinga.

Vidare ser vi at **barnets stemme og oppleving av situasjonen** ikkje blir teke i vare. I nokre tilfelle får ikkje barnet høve til å fortelje under trygge forhold. I andre tilfelle der saka har gått føre seg over lang tid, ønskjer ikkje barnet å snakke meir med vaksne, - dei har erfaring med at situasjonen ikkje blir noko betre. Det er viktig å merke seg at barn har rett, men ikkje plikt til å uttale seg.

I tillegg ser vi at barnets subjektive oppleving blir tona ned og barnehagen eller skulen legg si eiga forståing til grunn. Barnehagen og skulen kan ikkje setje barnets oppleving til side. Det er den dei må ta utgangspunkt i når dei skal undersøke og finne eigna tiltak.

Når tilsette ber om råd

Tilsette som tar kontakt med oss er ei variert gruppe: pedagogisk leiar, styrar, lærar, avdelingsleiar, rektor, sosialrådgjevar, rådgjevar hos PPT, helsesjukepleiar og barnehage- og skuleeigar. Vi drøfter og gir råd i varierte problemstillingar og tema. *Lovverk og handlingsrom* og *tiltak* er dei kategoriane flest tilsette er interesserte i å lufter med oss. Vi ser òg tilsette som er usikre på korleis dei skal gå fram når dei får kjennskap til kollegaer som har ei krenkande åtferd.

Mobbeombodet ser at...

...barn som står i sårbare situasjonar

Meir enn ¼ av førespurnadane dreier seg om barn i særleg sårbare situasjonar. Særleg sårbare situasjonar kan til dømes vere livssituasjonen, tidlegare erfaringar, diagnosar eller andre utfordringar som gjer at barnet i den aktuelle konteksten er særleg sårbar.

Alle menneske kan vere sårbare i kortare eller lengre periodar av livet. Særleg sårbare barn har barnehagen og skulen eit særleg ansvar for å beskytte.⁵ Det er viktig at tilsette gjenkjenner, forstår, og ikkje gjer sårbarheit til ein stigmatiserande karakteristikk av personlegdommen til barnet. Eit inkluderande psykososialt miljø kor det er rom for å vere seg sjølv beskyttar slik sett mot sårbarheit. Noko som er ein risikofaktor i eitt miljø og éin kontekst, vil ikkje vere det i eit anna miljø. Samstundes må ein vere medviten om at nokre grupper av barn kan, og vil, trenge meir enn andre. Situasjonen barnet er i, og typen sårbarheit, vil òg ha konsekvensar for kva type tiltak som vil vere eigna.

Det at så mange av førespurnadane til mobbeombodet handlar om sårbare barn, er eit sterkt signal til barnehage- og skuleeigarar om å prioritere denne gruppa i det førebyggjande arbeidet. Dette krev mellom anna at skulen og barnehagen må kartlegge og gjere risikovurderingar.

Identitetsbaserte krenkingar

Fordommar

Fordommar er retta mot grupper, ikkje personar.

Alle uttrykte fordommar kan opplevast krenkande, det vil seie at fordommar kan virke audmjukande, degraderande eller nedverdiggande.

Kvart år får ombodet kjennskap til saker kor krenkingane eller mobbinga er knytte til nokon sin identitet. Krenkingane kan til dømes handle om kjønnsuttrykk eller kjønnsidentitet, seksuell orientering eller antatt seksuell orientering, om funksjonsnedsetting, hudfarge, religiøs eller kulturell bakgrunn.

I nokre miljø *kan* slike identitetsmarkørar gjere barnet særskilt utsett. I andre miljø vil det ikkje gjere det.

I år er det omlag ti førespurnadar kor dette er hovudutfordringa. Likevel vil vi løfte fram viktigheita av å ta desse sakene på alvor. For det første ser vi truleg berre

«toppen av isfjellet»⁶ av denne type krenkingar, for det andre er det slik at når gruppebaserte fordommar blir brukt i krenking og mobbing råkar det **mange**. Det gjeld ikkje berre den eller dei som blir ramma, men og andre barn i gruppa som deler identitetsmarkørar med den eller dei som blir utsett(e) (sjå mellom anna Moldrheim, 2014).

⁵ Sjå Utdanningsdirektoratet; <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-elever-med-sarskilt-sarbarhet/>.

⁶ Mobbeombodet får generelt få førespurnadar som gjeld barn med minoritetsbakgrunn, til tross for at vi jobbar med å gjere ordninga kjent for alle innbyggjarar i Vestland. Her må vi fortsette arbeidet. I mange av sakene får vi heller ikkje informasjon om kva type krenkingar barnet opplever.

«Nora» kjem gråtande til den tilsette og fortel at «Amila» slo ho. Den tilsette setter seg ned med Amila og seier tydeleg at Amila ikkje får lov til å slå, - det er ikkje greitt. «Men, Nora kalla meg bruning. Ho kalla meg bæsj». «Ja, det var ikkje fint, men kva tenkjer du er verst? At nokon seier noko til deg eller at nokon skadar deg? Du må ikkje slå, Amila».

«Å omfamne ubehag i klasserommet»

Sjå Faye (2020) om «Å omfamne ubehag i klasserommet». Det er ein strategi for å handtere sensitive tema i undervisning. Det å gi rom for «pedagogisk krise» og ubehag kan i seg sjølv bli eit verktøy for «å forstyrre» tatt-for-gitte idear om til dømes rasisme. Det handlar om å skape eit modig klasserommiljø (brave spaces), framfor eit ukontroversielt klasserom.

Det er klart at barn ikkje skal slå kvarandre og at den tilsette må vere tydeleg når det gjeld dette. Det er likevel svært viktig at tilsette tar identitetsbaserte krenkingar på alvor. Krenkingane kan, og vil ofte vere ein del av eit større strukturelt problem. Krenkingar set spor. Når tilsette bagatelliserer det barna opplever, er også dei ein del av problemet.

Det er difor viktig at leiing og tilsette har eit blikk på kulturen blant dei tilsette i barnehagen eller skulen. Sitatet i den «oransje bobla» er ein samtale mellom ein elev og ein tilsett. Å vere medvitne kva vi seier, - ikkje berre til Liam, men kva signal vi samstundes sender til alle barna som høyrer samtalen er vesentleg. Dette vil vere ein del av det **førebyggande arbeidet** mot identitetsbaserte krenkingar, og er som alt anna førebyggande arbeid med psykososialt miljø viktig. Sjølv om foreldre er ansvarlege for å oppdra eigne barn, har barnehagane og skulane òg ei særskild viktig rolle når det gjeld

arbeid mot gruppebaserte fordommar. Til dømes understrekar Faye (2020) behovet for ei undervisning som tar i vare dette perspektivet.

Det å sjå på majoritetssamfunnets og skulen eller barnehagen sine eigne normer er ofte utfordrande. Eit stort ansvar fell på den enkelte tilsette, og det er derfor viktig at leiing og eigarar har sørgja for at systemet er på plass.

«Sjå! Eg har lik bukse som på filmen!»
«Nei, Liam, det har du jo ikkje, det der er jo ei jentebukse!»

Barnehage- og skuleleiing og -eigar må

- saman med tilsette, jamleg vurdere eigen kultur. Det inneber å sjå på både majoritetssamfunnet og skulen/barnehagen sine eigne normer og haldningar.
- ha kunnskap om korleis sårbarheit kan vere ein risikofaktor. Dei må òg kunne gjere risikovurdering; kven er dei særleg sårbare barna i år, kva kan vi gjere for å fjerne risiko og auke beskyttelse i miljøet.
- ha rutinar for gjennomføring av kartlegging og risikovurdering

...at tiltak manglar eller er utilstrekkelege

Vi ser kvar veke i vårt arbeid enorme mengd omsorg, vilje, kunnskap og varme frå tilsette retta mot dei unge dei er sett til å ivareta. Samstundes er det vår oppgåve å peike på dei tilfella det går gale og kor det er mogleg å gjere det betre. Med utgangspunkt i aktivitetsplikta i skulen (opplæringslova § 9 A-4) trekker vi fram utfordringar som går igjen i førespurnadane. Sjølv om desse utfordringane gjeld skulemiljøsaker, er dei også viktige og aktuelle problemstillingar for barnehagefeltet.

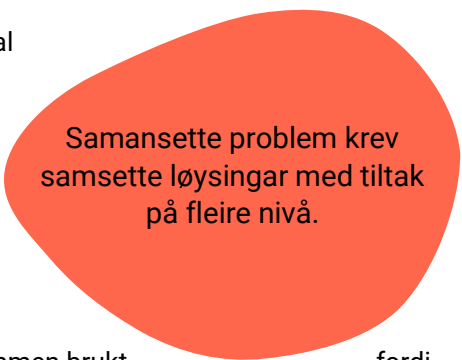
Vi ser at tiltak ikkje blir sett inn eller at dei ikkje er treffande. Som mobbeombod erfarer vi at tiltaka skulen set inn bygger på deira forståing av problemet, skulen sin kapasitet og tilgjengelege ressursar. I mange saker som mobbeombodet er involvert i, viser det seg at arbeidet barnehagen eller skulen har gjort i forkant av utforming av tiltak ikkje har vore godt nok. *Viljen* til å løyse har ikkje vore kopla tett nok opp mot *evna* til å løyse. Ein har ikkje skaffa seg god nok oversikt og har då heller ikkje ei klar forståing av kva som er problemet, kva som er årsaka/er og kva som er symptom. Då blir det vanskeleg å komme vidare og vere sikker på at ein behandlar årsaka og ikkje berre symptomet.

Når ein i tillegg ikkje sørger for å få fram barnets stemme (barnekonvensjonen art. 12) eller vurdere kva som er til barnets beste (barnekonvensjonen art. 3), ser vi at det vert endå vanskelegare og lett å snuble. Mange tiltak blir lagt på barnet som ikkje har det greitt, det kan vere at barnet skal snakke med nokon, til dømes helsesjukepleiar, lærar eller rådgjevar.

Det eine påverkar det andre. For å finne eigna tiltak må ein kjenne problemet. For å kjenne problemet og utfordringane, må ein **undersøke, identifisere oppretthaldande faktorar og analysere**. Det er også dette aktivitetsplikta pålegg barnehagen og skulen å gjere gjennom aktivitetsplikt. Det er viktig å undre seg og bruke tid på undersøking. Kva er det som går føre seg? Kvifor skjer det? Kva er dei oppretthaldande faktorane?

For å undersøke, må ein vite kva ein ser etter og korleis ein skal bruke resultatet. Kva ein ser etter blir styrt av kva ein kan om sosialt samspel og styrt av eigne verdiar og haldningar.

For å sette inn riktige tiltak når det til dømes gjeld *gruppebaserte fordommar*, bør ein finne ut om kvifor og korleis fordommen blir brukt. Blir den brukt instrumentelt, altså fordi fordommen er kjent og tilgjengeleg for bruk, utan at brukaren nødvendigvis meiner at fordommen er *sann*? I blant veit ikkje brukaren at det er ein fordom, medan andre gongar blir fordommen brukt fordi brukaren veit at det vil sære. Det kan hende fordommen har stor oppslutning blant grupper på skulen eleven ønskjer tilhøyr til. Fordommene kan såleis brukas som eit instrument for tilhøyr eller status (sjå Moldrheim, 2014). For å sette inn eigna tiltak, tiltak ein meiner vil oppnå ønskja effekt, må ein vite kva som ligg bak.

Samansette problem krev samsette løysingar med tiltak på fleire nivå.

For å få til eit godt heilskapleg arbeid for trygge og gode miljø, må ein ha kunnskap og kompetanse i botn. Samansette problem krev samsette løysingar med tiltak på fleire nivå. Gjennom undersøking, pedagogisk analyse og identifisering av oppretthaldande faktorar kan ein finne fram til både problemskildring og retning for tiltak. Saman med barnets stemme og vurdering av kva som er til barnets beste, på både kort og lang sikt, kan ein bygge god veg vidare.

«Lærarar skal ikkje stå aleine i arbeidet med klassefellesskapet. Kommunen, som ansvarleg for elevane sitt skulemiljø, har eit ansvar både formelt og etisk for å leggje til rette for og støtte lærarane i arbeidet».

Jorunn Sandsmark,
spesialrådgjevar KS
(2021:146 [vår omsetting])

Det er barnehage- og skuleeigar sitt ansvar at den tilsette er trygg på, og har kapasitet til, arbeid med psykososiale miljø. Politiske og administrative leiarar i kommunen skal bidra til at tilsette i barnehage og skule kan ta i vare barn og elevar på trygge og gode måtar, både når det gjeld førebygging av utrygge miljø og ved handtering. Leiarane må difor vere opptekne av å sjå tilsette sine oppgåver, fange opp deira behov og prioritere dei.

Dette betyr mellom anna at kvar kommune sjølv må vurdere kva ressursar og støttefunksjonar/«stillas» barnehagen og skulen treng rundt seg, og korleis desse kan byggast.

Barnehage- og skuleleiing og -eigar må

- ta større ansvar for at tilsette på alle nivå har kapasitet til å forstå og utføre heile aktivitetsplikta (etter opplæringslova kapittel 9 A, og etter barnehagelova kapittel 8). Det inneber mellom anna auka kunnskap, tilstrekkelege ressursar og lett tilgjengelege støttefunksjonar. Særleg trengst meir kunnskap når det gjeld undersøking og tiltak.

...auke i motstand mot skule og ufrivillig skulefråvær

Foto: Atle Kold Hansen, Vestland fylkeskommune

Svært mange av dei som tek kontakt med oss fortel at dei ikkje ønskjer å gå på skulen (eller i barnehagen). Det er ikkje vanskeleg å forstå at barnet ikkje vil vere der det opplever det utrygt å vere. Vi skil mellom dei barna som viser tydeleg motstand mot skulen og dei som vegrar seg i slik grad at dei ikkje er på skulen.

Med ufrivillig skulefråvær (skulevegring) meiner vi elevar som eigentleg ønskjer å gå på skulen, men som ikkje klarer det fordi skulen ikkje vert opplevd som ein trygg eller god stad å vere. Forsking viser at alle

barn kan utvikle skulevegring av årsaker som mobbing, mangel på vener, mangel på gode relasjonar til vaksne eller faglege vanskar. Ein ser og at mange av barna har ein nevrodiagnose (autisme, ADHD; Tourettes) eller ein angstrelatert diagnose (Amundsen & Møller 2020, Amundsen, Kielland & Møller 2022).

Mange av dei som kontaktar oss viser motstand mot skulen. Likevel, sjølv om dei har vondt i magen, kvalme, svimmelheit eller liknande, er dei aller fleste til stades på skulen, til tross for at det kostar dei mykje. På toppen av dette ser vi ei auke blant dei elevane som ikkje maktar å gå på skulen. Vi kjenner til saker der det er ein tydeleg samanheng mellom ufrivillig skulefråvær og utrygt skulemiljø, men ikkje alltid. I nokre tilfelle er det vanskeleg å få tak i kva det er som gjer at barnet aktivt viser motstand. Då ser vi tilfelle kor skulen meiner at årsaka berre ligg hos barnet. Til tross for at det tilsynelatande ser slik ut, meiner vi skulen først må undersøke om motstanden eller fråværet kan henge saman med det psykososiale miljøet.

«Det er ingen som blir glad når eg kjem bort til dei».

Jente 10 år

Utrygt skulemiljø, som utestenging, mobbing, svak eller inga tilknytning til fellesskapet eller utrygge relasjonar til dei tilsette, er for mange barn vi kjem i kontakt med den direkte årsaka til fråværet. Både som reint vegringsfråvær, men òg som årsak til kroppslege plagar av ein slik art at det gir fråvær.

For andre elevar kan skulefråvær grunna somatisk sjukdom gi utfordring for eleven i skulemiljøet. Risikoen for tap av relasjonar, svekka tilknytning, mistenkeliggjering av medelevar og tilsette er til stades. Det same er frykt for kva som møter ein av spørsmål, blick og kommentarar. Utrygt skulemiljø kan i mange tilfelle bli ein oppretthaldande faktor for fråværet.

Vi ser at det ofte vert sett inn tiltak for seint, at tiltaka ikkje er eigna og at det tar for lang tid før samanhengen mellom fråvær og utrygt skulemiljø blir identifisert. Mange av tiltaka føreset at eleven kjem til skulen for at ein skal kunne gjennomføre dei. Det er krevjande, og av og til umogleg, for eleven å måtte oppsøke staden og situasjonane som gjer det utrygt nettopp for å kunne få det trygt att. Skulen må vere fleksible, og få tilgang på tilstrekkeleg støtte og ressursar frå støttesystem og skuleeigar, slik at tiltaka ein set inn er eigna for at eleven faktisk skal få det betre.

Tiltak må bygge på grundige undersøkingar for å treffe, som vi har omtala tidlegare. Med utgangspunkt i kva eleven har behov for, her og no og på sikt, må ein ha ein plan og sette inn tiltak i rett rekkjefølgje og på rette nivå. Vi ser at ein del skular vegrar seg for å nytte aktivitetsplanar med mindre motstand og fråvær er direkte knyta opp mot krenkingar og mobbing. I ein del tilfelle er antakeleg dette riktig vurdering, men vi kan heller ikkje sjå at dei nyttar andre systematiske verktøy for å betre situasjonen.

Nokre kommunar har team som jobbar med skulenærver/fråvær, men dei ulike teama jobbar ulikt. Nokre team kjem inn når fråværet er svært alvorleg og barnet har vore vekke frå skulen lenge. I andre kommunar er teamet først og fremst førebyggjande. Det betyr at nokre barn først får hjelp når problemet har blitt svært stort, medan det i andre kommunar ikkje finst eit skikkeleg tilbod for barn som har omfattande fråvær. Dette er brot på barnets rett til opplæring. Når det gjeld motstand mot skulen og ufrivillig skulefråvær, vil vi råde skulane (og barnehagane) til å ta tak i problema tidleg. Det er tungt for både barn, familie og skule å snu ein situasjonen med høgt fråvær.

Barnehage- og skuleleiing og -eigar må

- alltid første undersøke om motstand mot eller fråvær frå barnehagen/skulen heng saman med det psykososiale miljøet

- aktivt invitere foreldre til å melde frå om motstand eller fråvær kan setjast i samanheng med barnehage- eller skulemiljø

Barnehage- og skuleeigar må

- ha system for registrering av fråvær og om det heng saman med barnehage/skulemiljø
- sørge for at det finst spisskompetanse i kommunen/organisasjonen som kan rettleie på alle nivå i ei sak

...manglande kjennskap til barnehagelova og kommunen som barnehagemynd

Dette skuleåret har det vore ei lita nedgang i tal førespurnadar som gjeld barnehage. Mobbeombodet har berre mottatt fire førespurnadar. Førespurnadane handlar både om fysiske og relasjonelle krenkingar. I tillegg har fleire av førespurnadane i år òg handla om tilsette som barna opplever som utrygge. Det som særleg har utmerka seg i år er stort sjukefråvær, ukjent personale og stengde avdelingar.

Frå og med 2021 er barnehagen si plikt til å sikre barn eit trygt og godt barnehagemiljø regulert i eit eige kapittel i barnehagelova. Endringa har vekt interesse og behov for oppdatering og kompetanseheving i barnehagesektoren. Mobbeombodet har halde, eller bidrege i, fem føredrag/fagdagar/fagsamlingar, for tilsette i omlag ti kommunar.

Mobbeombodet ser at det er stort engasjement blant styrarar og tilsette i barnehagane. Det er vilje og engasjement for å lære meir og bli enda betre på arbeidet som allereie blir utført. Det er godt å sjå!

«I vår barnehage har vi ikkje kapittel 8-saker.»

På den andre sida ser vi at det er stort sprik i kompetanse og kapasitetsnivå mellom barnehagar. Det er ikkje sjeldan vi høyrar styrarar eller tilsette som seier at dei aldri har vore bort i «kapittel 8-saker». Etter gjennomgang av regelverk og arbeid med case er det ein del som både blir overraska og overvelda over krava lovverket stillar dei.

ikkje

Vi treff òg barnehagestyrarar som ikkje kjenner til at barn i barnehage har ein individuell rett til eit trygt og godt barnehagemiljø og at barnehagebarn difor heller ikkje har ei handhevingsordning (Statsforvaltaren), slik elevar har etter § 9 A-6 i opplæringslova.

Manglande kjennskap til lovverket blant foreldre

Illustrasjon av Towbar, Pixabay

Foreldre veit ikkje korleis dei skal gå fram når barnet deira ikkje har det bra i barnehagen. Det gjeld særleg når saka ikkje blir betre etter at ein har tatt det opp med styrar. Kor skal ein då vende seg?

Dette blir stadfesta i ei undersøking Foreldreutvalet for barnehage (FUB) gjennomførte i februar 2022.⁷ Spørjeundersøkinga blei utført blant 1000 barnehageforeldre og målet var å kartlegge i kva grad foreldre er kjent med det nye lovverket. Dei spurte og om foreldra visste kva dei skulle gjere om barnet er utrygt i barnehagen. 46% av foreldra hadde svært dårleg eller ganske dårleg

kjennskap til lovendringa. 21% meinte at dei kjente lova svært godt eller nokså godt. I undersøkinga seier 43% av foreldra at dei har fått informasjon om det nye lovverket. 39% har ikkje fått informasjon og 18% er usikre på om dei har fått informasjon.

Etter § 9 A-9 i opplæringslova har skulane ei plikt til å gi informasjon til elev og foreldre på ein slik måte at ein er sikker på at informasjonen er forstått og mottatt av foreldra. Det kan handle om å informere ved fleire høve og på fleire former, til dømes ved å nytte tolk.⁸ Ei slik plikt kjem ikkje direkte til uttrykk i barnehagelova, men følgjer av § 1⁹ og rammeplanen¹⁰ for barnehage om samarbeidet med heimen. Om «barnehagen saman med heimen skal ivareta barnets behov for omsorg», må nødvendigvis barnehagen informere om kva rettar barnet har.

Barnehageeigar og kommunen si rolle som barnehagemynd

Mobbeombodet i Vestland sit i ei arbeidsgruppe som arbeidar med barnehage i nettverket for fylkeskommunale ombod. I år har vi hatt eit fokus på nettopp lovverket og korleis kommunane løyser rolla si som barnehagemynd. Vi har særleg vore opptatt av korleis reglane i barnehagelova (§ 9) og kommunelova (§ 25-1) om internkontroll blir følgt. Det er også interessant å følgje med på korleis kommunane løyser oppdraget som barnehagemynd til forskjell frå det å vere barnehageeigar.

⁷ <https://foreldreutvalgene.no/fub/mobbeloven-er-ukjent-blant-foreldre/>

⁸ Sjå Skolemiljø Udir-3-2017, <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017/5.-skolene-skal-informere-elever-og-foreldre/>

⁹ «Barn i barnehagen har rett til ein barnehage som saman med heimen skal ivareta barnets behov for omsorg»

¹⁰ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-04-24-487#KAPITTEL_5

Bergen kommune har ei eiga nettside¹¹ kor ein kan sende inn klage på den pedagogiske verksemda i barnehagen. Her skildrar dei mellom anna prosessen og kva som skjer når ein har meldt inn ei sak. Mobbeombodet kjenner ikkje til andre kommunar i Vestland som har ei liknande ordning. Vi meiner dette er eit eksempel til etterfølging.

Barnehageleing og -eigar må

- informere barn og føresette på ei måte som sikrar at dei får nødvendig informasjon om barna sine rettar i barnehagen
- informere slik at foreldra veit *heilt konkret* kvar dei skal melde saka vidare til barnehageeigar om dei meiner barnehagen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta

Barnehagemynda må

- informere om kor og korleis foreldre kan melde inn sak. Informasjonen må vere lett å finne, lett å forstå og lett å bruke.
- informere foreldre om kva dei kan forvente og korleis prosessen går føre seg når ein har meldt inn sak

Klage på den pedagogiske virksomheten i barnehagen

Barnehagemyndigheten fører tilsyn med at barnehagens pedagogiske tilbud er i tråd med Lov om barnehager.

Barnehagemyndighetens mandat (Lover og retningslinjer)

Hva kan jeg gjøre før jeg sender inn klage?

Hva kan jeg klage på?

Det er barnehagens oppgave å ivareta alle barns behov for omsorg, lek, læring og danning i samarbeid med barnets hjem. Personalet i barnehagen skal møte barn og foreldre med tillit og respekt. Personalet skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og barnehagen skal være et utfordrende og trygt sted for vennskap og felleskap.

Her er noen eksempler på tema som kan være bakgrunn for klage:

- › uheldig samspill mellom barn
- › barn som over tid ikke deltar i lek
- › vanskelig samarbeid med barnehagen
- › manglende informasjon om barnet ditt
- › manglende pedagogisk innhold
- › barns manglende mulighet til å påvirke barnehagehverdagen sin
- › lite utfordrende og stimulerende leke- og læringsmiljø både ute og inne
- › stor utskiftning av personalet over tid

Skjermutklipp frå Bergen kommune si nettside.

¹¹ <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barn-og-familie/barnehage/tilsyn-og-godkjenning/klage-pa-den-pedagogiske-virksomheten-i-barnehagen>

Mobbeombodet sitt arbeid i 2021–22: Utoverretta og anna arbeid

Å gjere ombodstenesta kjend og tilgjengeleg

For å kunne hjelpe dei som ønskjer det, har det vore viktig å gjere ombodstenesta kjend og tilgjengeleg i Vestland. Vi sender årleg ut informasjon om oss til kommunane, med ønske om at den blir gjort tilgjengeleg for alle barn, elevar og føresette. Vi veit at mange kommunar har følgd opp. Vi veit òg at det framleis er mange som ikkje kjenner til vårt gratis lågterskeltilbod.

Vi har profil på Facebook og Instagram kor vi rettar vi oss mot foreldre og mot ungdom. Her deler vi aktuell informasjon for målgruppa. I løpet av året har vi hatt hjelp av ein praksisstudent frå Universitetet i Bergen («Kommunikasjon og medievitenskap») til mellom anna arbeid på sosiale medium. Kapasitetsutfordringar gjer at arbeid på sosiale medium har vore nedprioritert denne perioden.

Innlegg og føredrag

Mobbeombodet har bidrege med minst 26 innlegg og føredrag for fleire grupper det siste året: foreldre i barnehage og skule, elevar i grunnskulen, tilsette og leiarar i barnehage og skule. Vi har òg halde innlegg for kommunepolitikarar, kommuneadministrasjon og barnehage- og skuleeigar.

I alle møte har er det viktig å gjere tenesta vår synleg og tilgjengeleg. I møte med unge og foreldre legg vi vekt på å snakke om tilhøyrsløse og utanforskap, og på å redusere eventuell kjensle av skam som følgje av utanforskap. I foreldremøte snakkar vi om korleis vi kan forstå fellesskap og korleis barn og foreldre kan og bør jobbe saman med tilsette for å bygge trygge og gode lag og miljø, også digitalt. Foreldregruppa kan sjølv ta plass i samarbeidet med barnehagen/skulen.

I møte med tilsette har kompetanse og forståing for plikter og ansvar fått særleg merksemd. Å kjenne lovverket er viktig, og å omsetje det til god praksis ser vi at kan vere krevjande. Andre tema som har vore etterspurt er vaksenrolla og korleis vi kan forstå krenking og mobbing i eit fellesskapsperspektiv. I tillegg har vi hatt fleire føredrag med utgangspunkt i fjorårets årsmelding kor vi har vektlagt samarbeid og kommunikasjon med heimen i barnehage- og skulemiljøssaker.

Vi ønskjer å bidra til å skape ein arena for barn, ungdom, foreldre og tilsette i barnehage, skule og oppvekstsektoren, der ein kan snakke om og drøfte til dømes fellesskap, tilhøyrsløse, ansvar, mobbing og sosial utryggleik.

Bilete: faksimile Utdanningsnytt; 14.11.21
<https://www.utdanningsnytt.no/krenket-av-laereren-mobbeombud-mobbet-av-laereren/nar-vaksne-gjer-det-utrygt-for-barn/302464>

Medieutspel

Mobbeombodet ønsker å løfte saker og tema som er viktige for barn og unge i Vestland. Dei to store sakene i år har vore vaksne som gjer det utrygt for barn i barnehage og skule¹² og at lovverket i barnehagen ikkje er godt nok kjent. Sjølv om det er svært få førespurnadar frå barnehage, syner omlag 5% av førespurnadane frå skulen at utfordringane starta i barnehagen.

Mobbeombodet stiller i tillegg i radioprogram, podcast¹³ eller aviser som ønskjer intervju. Det er ein del av det å gjere ordninga synleg. I 2021-22 har vi vore intervjuet eller gitt kommentar på NRK P1 Hordaland, Kvinnheringen, Fanaposten, Fjordingen, Os & Fusaposten, Ytre Sogn Avis, Hardanger Folkeblad og NRK Sørlandet.

Nettverk og samarbeid

Mobbeombodet deltar i det nasjonale nettverket for elev-, lærling- og mobbeombod i Noreg. I dette nettverket blir det arbeidd med høyringssvar, erfaringsdeling og utvikling av rolla som ombod. Nettverket blir følgt opp av Utdanningsdirektoratet og får kompetanseheving gjennom Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger.

Mobbeombodet har òg hatt møte og samarbeid med Statsforvaltaren i Vestland om skulemiljø: Generell erfaringsdeling og handtering av skulemiljø saker i praksis har vore aktuelle tema.

I Vestland fylke er det etablert nokre kommunale ressursteam som jobbar med trygge og gode psykososiale miljø i barnehage og skule. Slike team jobbar både med førebygging og handtering av utrygge miljø. Mobbeombodet har hatt møte med Skyfritt, som er Bergen kommune sitt ressursteam. I møte med Skyfritt har vi delt generelle erfaringar om arbeid med psykososialt miljø, og vi har fått høve til å både problematisere og skissere moglege løysingar.

Vegen vidare

Hausten 2022 vil det bli tilsett eit nytt mobbeombod, då eit av omboda sluttar. Planane for 2022 vil bli laga i samarbeid med det nye ombodet. Ombodet ønskjer som i fjor å besøke kommunane i fylket for å bli betre kjent med korleis det jobbast, kva støttesystem som finst og korleis kommunane

¹² Sjå vår kronikk «Når vaksne gjer det utrygt for barn» (<https://www.utdanningsnytt.no/krenket-av-laereren-mobbeombud-mobbet-av-laereren/nar-vaksne-gjer-det-utrygt-for-barn/302464>) og intervju i temanummer om tilsette som krenker barn i barnehage; «En av fem barnehagesaker som mobbeombudene får, handler om at ansatte krenker barn» (<https://www.utdanningsnytt.no/aktivitetsplikten-barnehageansatte-som-krenker-barn-barnehageloven/en-av-fem-barnehagesaker-som-mobbeombudene-far-handler-om-at-ansatte-krenker-barn/312558>).

¹³ Foreldrepodden: «Fra tabu til lovverk – hvordan synet på mobbing i barnehagen har endret seg de siste 20 årene». Foreldreutvalgene sin podcast. <https://foreldrepodden.buzzsprout.com/1909514/9962169-fra-tabu-til-lovverk-hvordan-synet-pa-mobbing-i-barnehagen-endret-seg-de-siste-20-arene>

organiserer arbeidet sitt til beste for barn og ungdom. Vi ønskjer også å vere med å legge til rette slik at spisskompetanse på feltet, i kommunane, får høve til møtast og utveksle erfaringar.

Arbeidet for trygge og gode barnehage- og skulemiljø er eit kontinuerleg arbeid som vi må jobbe med også utanfor skulen og barnehagen. I nærmiljøet, i idrettslaget, ungdomsklubbane, i det offentlege ordsiftet og der folk ferdast. Politikarar har eit særleg viktig ansvar i så måte, som rollemodell, men ikkje minst gjennom kva dei prioriterer av ressursar og satsingsområde.

Fleire har dei siste åra trekt fram skulen si kjerneverksemd som moglegheit for mobbeførebyggande strategi; gjennom fellesskapande undervisning og fellesskapande didaktikk. Hausten 2021 ga KS forlag ut boka «Mobbeførebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis» (Restad og Sandsmark [red.]). Boka tar for seg praktiske erfaringar frå lærarar, leiarar og skuleeigarar og viser korleis ulike aktørar, inkludert skuleeigarar kan førebygge i sine roller.

Vi vil avslutningsvis trekke fram nokre av refleksjonsspørsmåla frå boka (Buø 2021, Owren 2021, Sandsmark 2021) som inspirasjon til alle politikarar og barnehage- og skuleeigarar i Vestland:

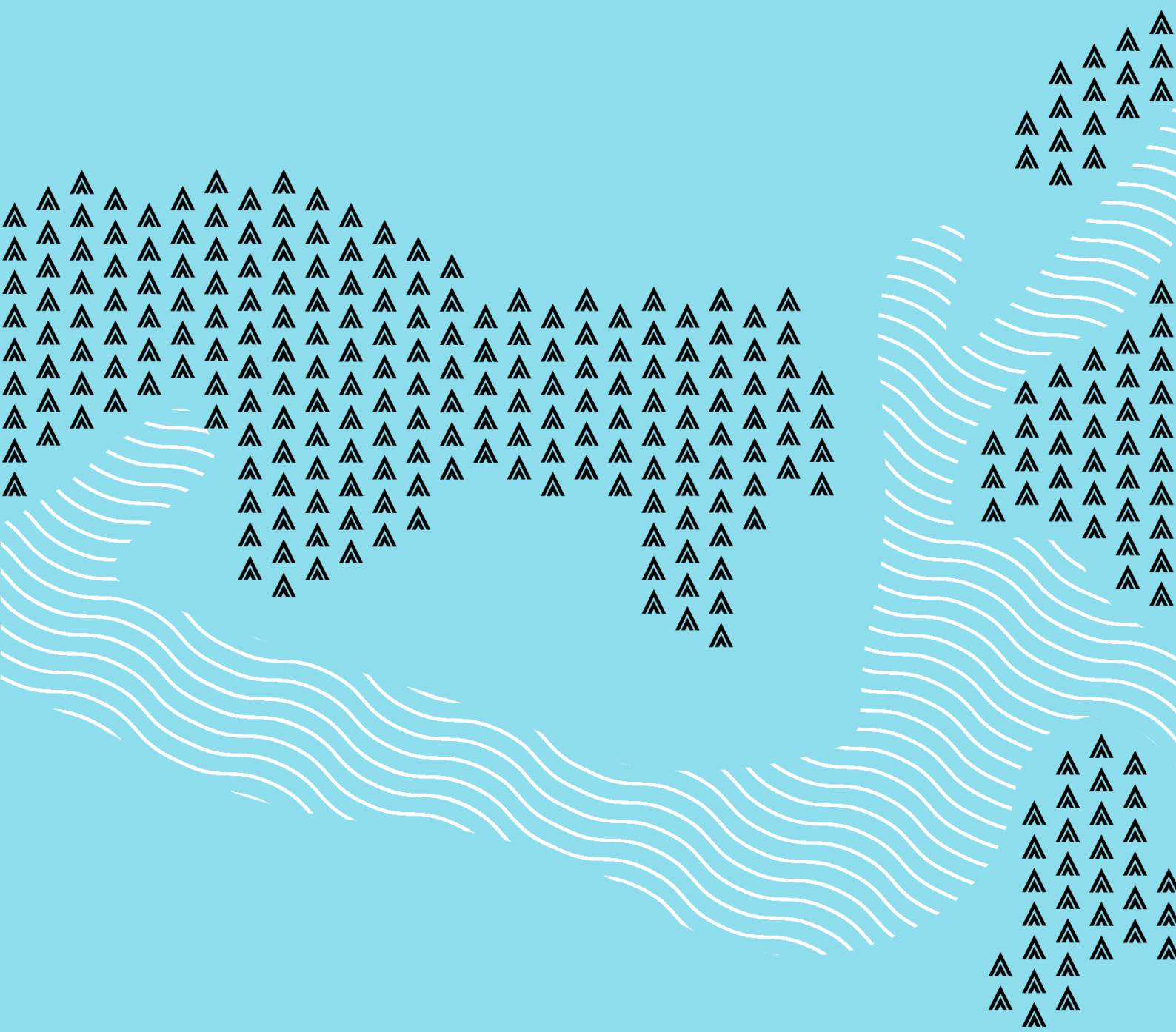
- Opplever elevane på våre skular at dei blir tatt med på råd i saker om handlar om skule- og læringsmiljø?
- Opplever elevane i vårt fylke/kommune at dei betyr noko for andre på skulen? Opplever elevane at det har ein verdi å respektere skilnadar?
- Har vi som fylkeskommune eit system for å fange opp elevar sine opplevingar av å ikkje bli høyrd eller anerkjent av vaksne ved skulen?
- Kven sine stemmer veg tyngst i eit kommuneperspektiv når ein skal vurdere kvalitet?
- Korleis påverkar mobbing, forstått i eit fellesskapsperspektiv, aktivitetsplikta? Om ein forstår mobbing slik; treng (fylkes)kommunen andre rutinar og prosedyrar?
- Kva kunnskap treng kommunestyret/fylkestinget for å kunne fatte gode avgjersler og vedtak om mobbeførebygging?
- Kva planar og rapporteringar treng kommunen i arbeidet med trygge og gode skulemiljø?
- Kva ønskjer de å vite noko om og kva *treng* de å vite noko om, for å kunne sette gode mål, og skaffe nødvendig kunnskap?

Mobbeombodet skal gjere sin del, ved å halde fram arbeidet for at barn og elevar skal få oppfylt rettane sine til trygge og gode barnehage- og skulemiljø. Vi håpar at du òg nyttar ditt handlingsrom i din rolle - saman, for trygge og gode barnehage- og skulemiljø i Vestland.

Kjelder

- Amundsen & Møller, 2020, «Betydning av skolerelaterte faktorer og mobbing for elever som strever med skolevegring», *Psykologi i kommunen nr. 4 2020 - Temanummer: Skolevegring*.
<https://psykisk-kommune.no/betydning-av-skolerelaterte-faktorer-og-mobbing-for-elever-som-strever-med-skolevegring/19.161>
- Amundsen, Kielland & Møller, 2022, «School refusal abd school-related differences among students with and without diagnosis. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 8.
<https://pedagogikkogkritikk.no/index.php/ntpk/article/view/3514/6244>;
- Barnehagelova, 2006. **Lov om barnehager** LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Buø, Einar 2021, «*Kommunalsjefens rolle i å forebygge mobbing i et fellesskapsperspektiv*», s. 157- 167, i «*Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis*», Kommuneforlaget, Oslo.
- Faye, 2020, Dembra, Nr 3, 2020 «*Faglige perspektiver på demokrati og forebygging av gruppefiendtlighet i skolen*».
https://dembra.no/no/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/Dembra_artikkelsamling_3_2020.pdf
- Moldrheim, S., 2014, «*Kløkt og fordom – om holdningsendring i klasserommet*»,
<http://dembra.no/wp-content/uploads/2015/09/KI%C3%B8kt-og-fordom.-Om-holdningsendring-i-klasserommet.pdf>
- Opplæringsloven, 1998. **Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa** (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Owren, Kjerstin 2021 «*Kommunen som forebygger*», s. 170-177, «*Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis*», Kommuneforlaget, Oslo.7
- Restad & Sandsmark, 2021. «*Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis*», Kommuneforlaget, Oslo.
- Sandsmark, 2021, «*Kommunen som fellesskaper*», s. 146-155, i «*Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis*», Kommuneforlaget, Oslo.

vestlandfylke.no